

Кратък преглед: СТРАТЕГИЧЕСКИ ПЛАН на **БЪЛГАРИЯ**

Стратегическите планове по ОСП подпомагат прехода към интелигентен, устойчив, конкурентоспособен, стабилен и диверсифициран селскостопански сектор – гаранция за дългосрочна продоволствена сигурност. Те също така допринасят за действията в областта на климата, защитата на природните ресурси и опазването/увеличаването на биологичното разнообразие, както и за укрепването на социално-икономическата структура на селските райони.

Плановите по ОСП подкрепят широк спектър от интервенции, насочени към специфичните нужди на държавите членки и техните територии. Разработени в съответствие с нов, ориентиран към резултати и ефективност подход, те имат за цел да постигнат осезаеми резултати във връзка със специфичните цели на ОСП на равнището на ЕС, като същевременно допринасят за Европейския зелен пакт.

За първи път всеки план по ОСП определя стратегия, която обхваща всички основни инструменти, финансирани по ОСП: директните плащания, подпомагането на развитието на селските райони и специфичните за определени пазарни сектори интервенции.

Нуждите на селските райони се посрещат и чрез други инструменти на ЕС, като например Механизма за възстановяване и устойчивост или европейските структурни и инвестиционни фондове.

Последиците от руската агресия срещу Украйна, а и от екстремните метеорологични условия в резултат на изменението на климата, ясно показват неразривната връзка между продоволствената сигурност и необходимостта от изграждането на устойчиви и стабилни продоволствени системи. В този контекст стратегическите планове по ОСП предлагат редица възможности, сред които са: намаляване на зависимостта от синтетичните торове и увеличаване на производството на енергия от възобновяеми източници, без с това да се застрашава производството на храни; както и ориентиране на производствения капацитет към по-устойчиви производствени методи.

България представи първото си предложение за стратегически план по ОСП на 25 февруари 2022 г. след консултация със заинтересованите страни. На 22 ноември 2022 г. България представя преработено предложение в отговор на забележките на Комисията по първия проект. Комисията одобри това предложение на 7 декември 2022 г. България поиска първото изменение на своя план, което беше одобрено от Комисията на 31 май 2024 г. Комисията одобри следващото искане за промяна на плана на 11 декември 2024 г. В настоящия документ са представени някои от основните характеристики на стратегическия план по ОСП на България.

1. ЗНАЕТЕ ЛИ, ЧЕ...?

В България селскостопанският сектор играе важна роля за икономиката. Около 4 % от брутната добавена стойност (БДС) и над 6 % от общата заетост в страната се генерират от селскостопанския сектор. Освен това секторът допринася положително за търговския баланс. Основната част от стойността на селскостопанската продукция в България се формира от растениевъдната продукция, като зърнените и промишлените култури (маслодайни семена, протеинови култури и тютюн) заемат най-значим дял. България демонстрира потенциал за износ на розово и лавандулово масло, мед, свинско месо и домашни птици.

- ➔ Около **41 % от територията на България** (или 4 564 150 хектара) **са земеделска земя**.
- ➔ Селските райони представляват 22 % от територията на България и в тях живее 13 % от населението (900 963 души).
- ➔ Общият брой на **земеделските стопанства е 132 742**, а общият брой на **регистрираните земеделски стопани през 2021 г. е бил 76 372**.

2. ЦЕЛИ И СТРАТЕГИЯ НА СТРАТЕГИЧЕСКИЯ ПЛАН ПО ОСП НА БЪЛГАРИЯ

Стратегията на България е насочена към насърчаване на устойчивото развитие на селскостопанския сектор чрез подпомагане за достатъчно надежден земеделски доход и повишаване на конкурентоспособността. В него се предвиждат различни интервенции за подобряване на условията на живот и труд в селските райони и за посрещане на нуждите на младите и на дребните земеделски стопани. Планът също така подкрепя устойчивите селскостопански практики и предвижда значителен принос за опазването на природните ресурси, включително чрез насърчаване на инвестициите, насочени към тях.

2.1 ИКОНОМИЧЕСКИ УСТОЙЧИВА И ПО-СПРАВЕДЛИВА ОСП

Българският план подкрепя усилията за **намаляване на разликата в доходите** между селскостопанския сектор и останалата част от икономиката. Той също така се стреми да намали разликата в доходите между малките и средните земеделски стопанства, от една страна, и поголемите земеделски стопанства, от друга. Това ще бъде постигнато чрез преразпределяне на 10 % от директните плащания към малките и средните земеделски стопанства за първите 30 хектара от земеделската им земя. Установена е и горна граница от 100 000 EUR за размера на подпомагането, което може да получи отделният земеделски стопанин.

За да се гарантира балансирано териториално развитие, планът подпомага земеделските стопанства в планинските райони и в районите, изправени пред природни или други специфични ограничения. За първи път в плана се определя **рамка за управление на риска и кризите** в селскостопанския сектор, като се предвиждат инвестиции за предотвратяване на природни бедствия и болести, както и за застрахователни инструменти.

Друга основна цел на плана е повишаването на производителността и конкурентоспособността на селскостопанския сектор. Традиционни сектори като производството на месо и млечни продукти и отглеждането на плодове и зеленчуци бележат спад поради различни социално-икономически и екологични фактори. В българския план са заделени 616 милиона евро за стимулиране на тези сектори чрез предоставяне на подкрепа във връзка с производството.

И накрая, планът **подкрепя засиленото сътрудничество** между земеделските стопани и преработвателния сектор и цели да подобри достъпа на дребните земеделски стопани до пазара чрез насърчаване на създаването и функционирането на къси вериги на доставки и местни пазари.

➔ Чрез нови опростени условия ще бъде осигурено основно подпомагане на доходите за 11 500 дребни земеделски стопани, а 26.7 милиона евро ще бъдат предоставени за развитието на 3 122 много малки земеделски стопанства, за да се увеличи обемът на производството им и да станат по-конкурентоспособни.

➔ На 1 082 земеделски стопани ще бъде предоставена подкрепа за участие в организации на производители, местни пазари, къси вериги на доставки и схеми

2.2 ПО-ЕКОЛОГИЧНА ОСП

Планът на България има за цел да отговори на редица предизвикателства, свързани с околната среда и климата, пред които е изправен селскостопанският сектор. Интервенциите са насочени към намаляване на емисиите на парникови газове от селското стопанство, увеличаване на органичния въглерод в почвите, подобряване на качеството на почвите и водите, производство на енергия от възобновяеми източници, подпомагане на селскостопански практики с ниска интензивност и устойчиво управление на горите.

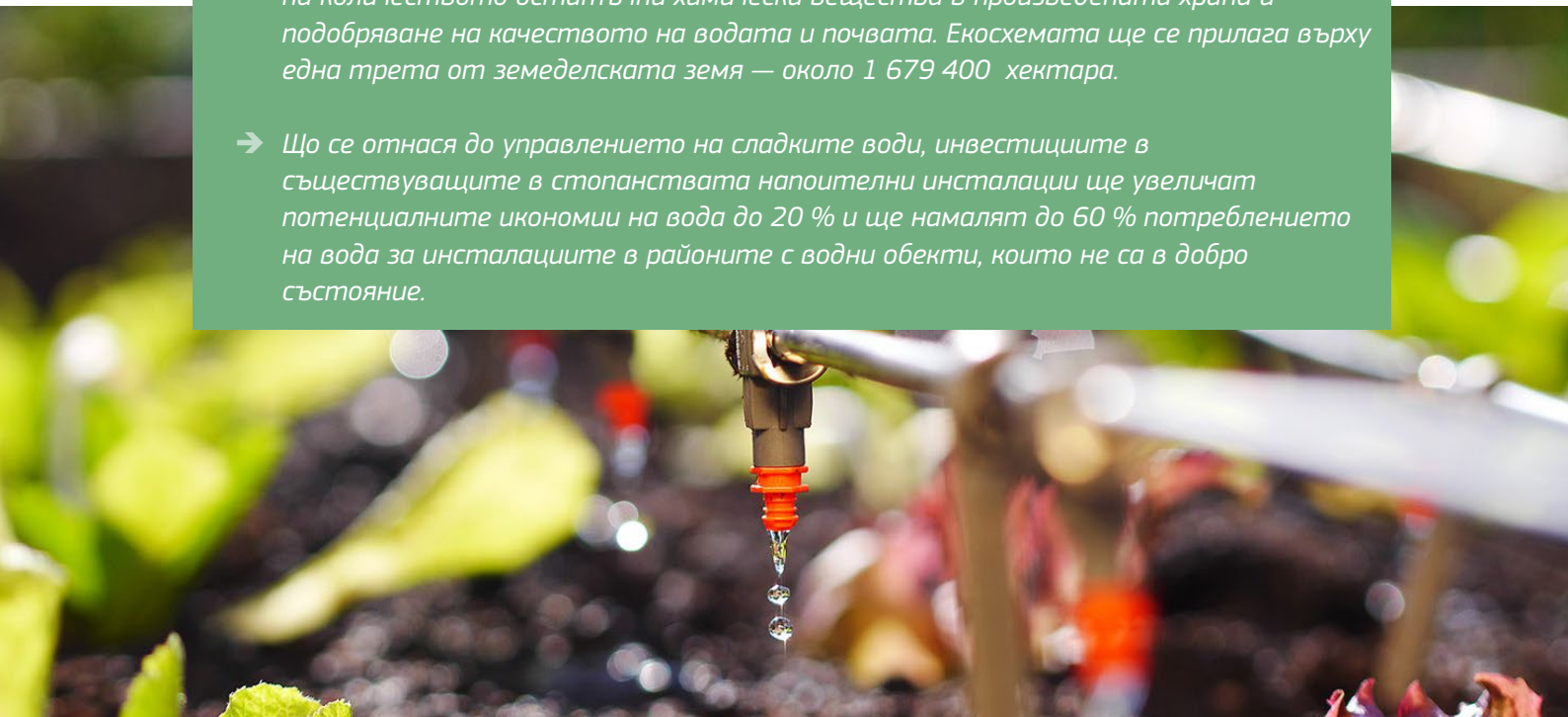

С плана се въвеждат екосхеми, съгласно които на земеделските стопани може да се плаща за доброволно **прилагане на благоприятни за околната среда и климата практики**, които надхвърлят законовите изисквания. Предложените екосхеми предвиждат например по-добър сеитбооборот, използване на устойчиви на изменението на климата растителни видове и сортове, поддържане и подобряване на биологичното разнообразие и екологичната инфраструктура. Планът е съсредоточен и върху развитието и разширяването на земеделската земя, използвана за **биологично земеделие**, като се има предвид настоящият много нисък дял (2,25 %). За да се насърчи това развитие, в плана са предвидени стимули за биологична обработка на земята, биологично пчеларство и биологично животновъдство, като се предвижда подпомагане за 200 380 хектара.

Стандартите за добро земеделско и екологично състояние (ДЗЕС) допринасят за постигането на целите в областта на околната среда и климата, тъй като с тях се установяват по-строги основни изисквания за изпълнението на ОСП. Например, за да се **защити почвата**, планът обезпечава минимална почвена покривка за над 80 % от обработваемата земя през чувствителните периоди чрез включване и на площите с трайни насаждения. Освен това земеделските стопани трябва да прилагат и сеитбооборот, тъй като тази практика спомага за запазване на потенциала на почвите, за намаляване на замърсяването на водите и за увеличаване на биологичното разнообразие.

- ➔ Екосхемата за намаляване на употребата на пестициди насърчава използването на екологосъобразни технологии в растениевъдството. Тя има за цел намаляване на количеството остатъчни химически вещества в произведената храна и подобряване на качеството на водата и почвата. Екосхемата ще се прилага върху една трета от земеделската земя — около 1 679 400 хектара.
- ➔ Що се отнася до управлението на сладките води, инвестициите в съществуващите в стопанствата напоителни инсталации ще увеличат потенциалните икономии на вода до 20 % и ще намалят до 60 % потреблението на вода за инсталациите в районите с водни обекти, които не са в добро състояние.

2.3 СОЦИАЛНО УСТОЙЧИВА ОСП

България е изправена пред сериозни предизвикателства във връзка с обезлюдяването, бедността и застаряването на населението в повечето селски райони. Наред с останалите фактори привлекателността на селските райони зависи от подобряването на достъпа до инфраструктура и основни услуги и от създаването на условия за развитие на бизнеса. За да се отговори на тези нужди, планът подкрепя **създаването на 8 758 работни места и 960 инфраструктурни инвестиции в селските райони**. Те включват изграждането или реконструкцията на водоснабдителни системи или реконструкцията на местните пътища, училища и детски градини.

Около **114 милиона евро ще бъдат инвестирани в селските райони** и ще допринесат за социалните иновации в рамките на подхода LEADER, който обединява заинтересовани страни в определена област от публичния и частния сектор и от гражданското общество с цел намиране на общи решения на съществуващите предизвикателства. С цел икономическите дейности да се разширят отвъд селскостопанското производство, се предоставят над 40 милиона евро за подпомагане на развитието на услугите, на занаятите и на преработката на неселскостопански продукти в селските райони.

За да се насърчат младите хора да започнат селскостопанска дейност, повече от 4 051 български **млади земеделски стопани** на възраст под 40 години ще получат целева подкрепа, за да им се помогне да създадат земеделските си стопанства и да поемат първоначалните разходи за инвестиции. Изпълнението на плана се основава на принципите на равните възможности и недискриминацията. Българският план включва и мерки, предназначени да отговорят на обществените изисквания във връзка с **хуманното отношение към животните и безопасността на храните**, включително чрез намаляване на употребата на антимикробни средства и пестициди.

➔ *За да се гарантира дългосрочната икономическа устойчивост на селскостопанския сектор, около 127,6 милиона евро се отпускат за подпомагане на младите земеделски стопани.*

➔ *С цел подобряване на здравето на животните, намаляване на употребата на антимикробни средства и повишаване на качеството на животновъдната продукция, 48 милиона евро са заделени за инвестиции в хуманното отношение към животните. Животновъдите, отглеждащи едър рогат добитък, овце и кози, ще получат подкрепа за увеличаване на площта на конюшните, за свободно отглеждане на животните на открито в продължение най-малко на 160 дни годишно или за използване на ваксини и други методи за предотвратяване на болести по животните.*

3. ОБМЕН НА ЗНАНИЯ, ИНОВАЦИИ И ЦИФРОВИЗИРАНЕ

Българският план има за цел да насърчи споделянето на знания и иновациите. За по-нататъшното развитие на системата за знания и иновации в селското стопанство (AKIS) на национално равнище е създаден координационен орган. Звеното подпомага организирането на **информационни кампании и семинари**, насочени към запознаване на земеделските стопани с възможностите, предвидени в стратегическия план по ОСП.

Планът подкрепя дейностите, свързани с подобряване на образователното равнище и квалификацията на земеделските стопани, посредством споделяне на знания, организиране на обучения и предоставяне на консултантски услуги, в това число целеви консултации за младите и за дребните земеделски стопани. **210 200 души могат да се възползват от консултации, обучения и обмен на знания** или ще вземат участие в оперативни групи на Европейското партньорство за иновации (ЕПИ) с подкрепата на ОСП.

Освен това в плана се поставя силен акцент върху **цифровизацията и внедряването на иновациите** като инструменти за улесняване на екологичния преход. Около 8,6 % от земеделските стопанства ще получат финансова подкрепа за внедряване на технологии за цифрово земеделие.

Увеличаването на широколентовото покритие в селските райони е залегнало в плана за възстановяване и устойчивост, който има амбицията да гарантира, че всички селски райони ще получат достъп до високоскоростен интернет до 2030 г.

- ➔ *За да се подобри обменът на знания и да се повиши качеството на консултантските услуги, ще бъде осигурено подпомагане за 320 консултанти с оглед интегриране в AKIS.*
- ➔ *В рамките на ЕПИ ще бъдат създадени 288 оперативни групи с цел да се обединят различните участници (като например изследователи, консултанти и земеделски стопани) и да си сътрудничат за преодоляване на предизвикателствата в областта на екологията и в другите области по иновативен начин.*

4. ФИНАНСОВО ПРИЛОЖЕНИЕ

	Бюджет на ЕС (EUR)	Национално финансиране (EUR)	Общо (EUR)
Директни плащания	4 118 959 730	не е приложимо	4 118 959 730
Секторна подкрепа	109 346 634	15 479 135	124 825 769
Развитие на селските райони	1 411 630 220	2 070 297 857	3 481 928 077
Общо	5 639 936 584	2 085 776 992	7 725 713 576

Националното финансиране не включва допълнителното национално финансиране, посочено в член 146 от Регламент (ЕС) 2021/2115. Директните плащания включват разпределените средства за културата памук, посочени в приложение VIII към Регламент (ЕС) 2021/2115, и отразяват възможните прехвърляния между стълбовете. Плащанията за подпомагане съгласно Регламент (ЕС) № 1308/2013 не са включени в стратегическия план по ОСП. Националното финансиране за секторна подкрепа се отнася само за пчеларството. По отношение на развитието на селските райони е отразена възможността за прехвърляния между стълбовете и е включена техническата помощ.

ФИНАНСИРАНЕ ОТ ЕС, РАЗПРЕДЕЛЕНО ЗА	в евро	%
Цели в областта на околната среда и климата по линия на развитието на селските райони	555 115 007	39%¹
Екосхеми по линия на директните плащания	1 026 590 384	25%²
LEADER	113 865 060	8%¹
Допълнително преразпределително подпомагане на доходите	470 796 241	11%²
Млади земеделски стопани (приемственост между поколенията)	127 593 295	n/a³

Минималният размер на заделените финансови средства за подпомагане на млади земеделски стопани може да бъде разпределен или по линия на директните плащания, и/или по линия на развитието на селските райони. Екосхемите по стълба за директните плащания могат да бъдат под 25 %, ако се вземе под внимание възможността за използване на механизма за отстъпки по стълба за развитие на селските райони в съответствие с член 97 от Регламент (ЕС) 2021/2115. Допълнителното преразпределително подпомагане на доходите по директни плащания може да бъде по-ниско от 10%, в съответствие с член 29 от Регламент (ЕС) 2021/2115.

¹ в сравнение с разпределените средства за развитие на селските райони, посочени в приложение XI към Регламент (ЕС) 2021/2115

² в сравнение с разпределените средства за директни плащания, посочени в приложение IX към Регламент (ЕС) 2021/2115

³ не е приложимо, тъй като минималната вноска за млади земеделски производители е определена като абсолютни суми в приложение XII към Регламент (ЕС) 2021/2115

Повече финансова информация може да бъде намерена в раздел 6 и приложение V към стратегическия план по ОСП на България.